

Parlamentul României

Lege 149/1997 pentru ratificarea Convenției UNIDROIT privind bunurile culturale furate sau exportate ilegal, adoptată la Roma la 24 iunie 1995

**Publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 176 din 30.07.1997
Intrat în vigoare la: 30.07.1997**

Parlamentul României adoptă prezenta lege.

Articol unic. -

Se ratifică Convenția UNIDROIT privind bunurile culturale furate sau exportate ilegal, adoptată la Roma la 24 iunie 1995.

Această lege a fost adoptată de Senat în ședința din 17 iunie 1997, cu respectarea prevederilor art. 74 alin. (2) din Constituția României.

p. PREȘEDINTELE SENATULUI
MIRCEA IONESCU-QUINTUS

Această lege a fost adoptată de Camera Deputaților în ședința din 11 iulie 1997, cu respectarea prevederilor art. 74 alin. (2) din Constituția României.

p. PREȘEDINTELE CAMEREI DEPUTAȚILOR
ANDREI IOAN CHILIMAN

București, 24 iulie 1997.

Nr. 149.

Parlamentul României

Convenție din 1995 privind bunurile culturale furate sau exportate ilegal*)

**Publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 176 din 30.07.1997
Intrat în vigoare la: 30.07.1997**

*) Traducere.

Statele părți la prezenta convenție,

reunite la Roma, la invitația Guvernului Republicii Italiene, între 7 și 24 iunie 1995, în cadrul unei Conferințe diplomatice pentru adoptarea proiectului Convenției UNIDROIT privind restituirea internațională a bunurilor culturale furate sau exportate ilegal,

convinse de importanța fundamentală a protejării patrimoniului cultural și a schimburilor culturale pentru promovarea înțelegerii între popoare și a răspândirii culturii pentru bunăstarea omenirii și progresul civilizației, profund preocupate de traficul ilegal de bunuri culturale și de daunele ireparabile cauzate în mod frecvent de acesta atât bunurilor respective, cât și patrimoniului cultural al comunităților naționale, tribale, autohtone sau al

altor comunități și patrimoniului comun al tuturor popoarelor, îndeosebi prin jefuirea siturilor arheologice și pierderea unor informații arheologice, istorice și științifice de neînlocuit ce rezultă din aceasta, hotărâte să contribuie eficient la lupta împotriva traficului ilegal de bunuri culturale prin stabilirea unui corpus minimal de reguli juridice comune, în scopul restituirii și înapoierii bunurilor culturale între statele contractante și al facilitării păstrării și ocrotirii patrimoniului cultural în interesul tuturor, subliniind că prezenta convenție are drept obiectiv de a facilita restituirea și înapoierea bunurilor culturale și că instituirea în anumite state a unor mecanisme, precum compensarea, necesare pentru asigurarea restituirii și înapoierii, nu implică adoptarea unor astfel de măsuri de către alte state, afirmând că adoptarea prevederilor prezentei convenții pentru viitor nu constituie în nici un fel o aprobare sau o legitimare a oricărui trafic ilegal produs înaintea intrării sale în vigoare, conștiente de faptul că prezenta convenție nu va aduce, prin ea însăși, o soluție problemelor puse de traficul ilegal, dar că ea amorsează un proces vizând întărirea cooperării culturale internaționale și menținerea locului convenit comerțului licit și acordurilor interstatale în cadrul schimburilor culturale, confirmând că aplicarea prezentei convenții ar trebui să fie însoțită de alte măsuri eficiente pentru protejarea bunurilor culturale, cum ar fi elaborarea și folosirea de registre, protejarea materială a siturilor arheologice și cooperarea tehnică, recunoscând acțiunile întreprinse de diferite organisme pentru a proteja bunurile culturale, în special de [Convenția UNESCO din 1970](#) referitoare la traficul ilegal și elaborarea unui cod de conduită în sectorul privat, au adoptat următoarele dispoziții:

CAPITOLUL I Domeniu de aplicare și definiție

ARTICOLUL 1

Prezenta convenție se aplică cererilor cu caracter internațional pentru:

- a) restituirea bunurilor culturale furate;
- b) înapoierea bunurilor culturale scoase de pe teritoriul unui stat contractant cu încălcarea legislației sale care reglementează exportul bunurilor culturale, în scopul protejării patrimoniului său cultural (denumite în continuare bunuri culturale exportate ilegal).

ARTICOLUL 2

Prin bunuri culturale, în sensul prezentei convenții, se înțelege bunurile care, cu titlu religios sau laic, prezintă importanță pentru arheologie, preistorie, istorie, literatură, artă sau știință și care aparțin uneia dintre categoriile enumerate în anexa la prezenta convenție.

CAPITOLUL II Restituirea bunurilor culturale furate

ARTICOLUL 3

- (1) Posesorul unui bun cultural furat trebuie să îl restituie.
- (2) În sensul prezentei convenții, un bun cultural provenit din săpături ilicite sau provenit din săpături licite, dar reținut ilicit este considerat ca fiind furat, dacă această calificare este conformă cu legislația statului în care au avut loc acele săpături.
- (3) Orice cerere de restituire trebuie să fie făcută în termen de 3 ani de la data la care solicitantul a cunoscut locul unde se află bunul cultural și identitatea posesorului și, în toate cazurile, într-un termen de 50 de ani de la data furtului.
- (4) Totodată, o acțiune de restituire a unui bun cultural care face parte integrantă dintr-un monument sau dintr-un sit arheologic identificat sau care face parte dintr-o colecție publică nu este supusă nici unui termen de

prescripție în afară de termenul de 3 ani din momentul în care solicitantul a aflat locul în care se găsește bunul cultural și identitatea posesorului.

(5) Prin derogare de la dispozițiile paragrafului precedent, orice stat contractant poate declara că o acțiune se prescrie într-un termen de 75 de ani sau într-un termen mai mare, prevăzut de legislația sa. O acțiune, intentată într-un alt stat contractant, de restituire a unui bun cultural deplasat dintr-un monument, dintr-un sit arheologic sau dintr-o colecție publică, situat într-un stat contractant care face o astfel de declarație, se prescrie, de asemenea, în același termen.

(6) Declarația menționată la paragraful precedent trebuie făcută în momentul semnării, ratificării, acceptării, aprobării sau aderării.

(7) Prin colecție publică, în sensul prezentei convenții, se înțelege orice ansamblu de bunuri culturale inventariate sau identificate în alt mod și aparținând:

a) unui stat contractant;

b) unei colectivități regionale sau locale dintr-un stat contractant;

c) unei instituții religioase situate într-un stat contractant; sau

d) unei instituții înființate, în principal, în scopuri culturale, pedagogice sau științifice într-un stat contractant și recunoscută în acel stat ca fiind de interes public.

(8) Pe lângă aceasta, acțiunea de restituire a unui bun cultural religios sau care prezintă o importanță colectivă, care aparține și este folosit de o comunitate autohtonă sau tribală dintr-un stat contractant pentru folosința tradițională sau rituală a acelei comunități, este supusă termenului de prescripție aplicabil colecțiilor publice.

ARTICOLUL 4

(1) Posesorul unui bun cultural furat, pe care trebuie să îl restituie, are dreptul la plata, în momentul restituirii, a unei compensații echitabile, cu condiția să nu fi știut sau să nu fi putut afla, în mod rezonabil, că bunul era furat și să poată dovedi că a acționat cu diligența cuvenită la achiziționarea lui.

(2) Fără a aduce atingere dreptului posesorului la compensația prevăzută la paragraful precedent, este necesar să se facă eforturi rezonabile pentru ca persoana care a transferat bunul cultural posesorului sau orice altă persoană care l-a transferat anterior să plătească compensația atunci când aceasta este în conformitate cu legislația statului în care este făcută cererea.

(3) Plata compensației posesorului de către solicitant, atunci când aceasta este cerută, nu aduce atingere dreptului solicitantului de a cere unei alte persoane rambursarea ei.

(4) Pentru a stabili dacă posesorul a acționat cu diligența cuvenită, se va ține seama de toate împrejurările achiziției, în special de calitatea părților, de prețul plătit, de consultarea de către posesor a oricărui registru accesibil în mod rezonabil, referitor la bunuri culturale furate și orice altă informație sau documentație relevantă, pe care ar fi putut să o obțină pe căi rezonabile, și de consultarea unor organisme la care ar fi putut avea acces sau de orice alt demers pe care o persoană rezonabilă l-ar fi întreprins în asemenea împrejurări.

(5) Posesorul nu poate beneficia de un statut mai favorabil decât acela al persoanei de la care a dobândit bunul cultural prin moștenire sau în alt mod, cu titlu gratuit.

CAPITOLUL IIIÎnapoierea bunurilor culturale exportate ilegal

ARTICOLUL 5

(1) Un stat contractant poate cere tribunalului sau oricărei alte autorități competente a unui alt stat contractant să ordone înapoierea unui bun cultural exportat ilegal de pe teritoriul statului solicitant.

(2) Un bun cultural exportat temporar de pe teritoriul statului solicitant în scopuri cum ar fi: expoziții, cercetare sau restaurare, în baza unei autorizații eliberate potrivit legislației sale, care reglementează exportul de bunuri

culturale în vederea protejării patrimoniului său cultural, și care nu a fost înapoiat conform condițiilor acelei autorizații, este considerat ca fiind exportat ilegal.

(3) Tribunalul sau oricare altă autoritate competentă a statului solicitat trebuie să ordone înapoierea bunului cultural, dacă statul solicitant stabilește că scoaterea bunului de pe teritoriul său afectează semnificativ cel puțin unul dintre următoarele interese:

- a) conservarea materială a bunului sau a contextului său;
 - b) integritatea unui bun complex;
 - c) conservarea informației referitoare la acel bun, cum ar fi, de exemplu, cea de natură științifică sau istorică;
 - d) folosirea tradițională sau rituală a acelui bun de către o comunitate autohtonă sau tribală;
- sau stabilește că bunul este pentru statul solicitant de o importanță culturală semnificativă.

(4) Orice cerere introdusă în temeiul paragrafului 1 al prezentului articol trebuie să conțină sau să fie însoțită de orice informație de fapt sau de drept, care să permită tribunalului sau autorității competente a statului solicitat să stabilească dacă sunt întrunite condițiile de la paragrafele (1)-(3).

(5) Orice cerere de înapoiere trebuie să fie introdusă într-un termen de 3 ani de la data la care statul solicitant a cunoscut locul unde se află bunul cultural și identitatea posesorului și, în toate cazurile, în termen de 50 de ani de la data exportului sau de la data la care ar fi trebuit să fie înapoiat în baza autorizației menționate la paragraful 2 al prezentului articol.

ARTICOLUL 6

(1) Posesorul unui bun cultural, pe care l-a dobândit după ce acel bun a fost exportat ilegal, are dreptul, în momentul înapoierii, la plata de către statul solicitant a unei compensații echitabile, cu condiția ca posesorul să nu fi știut sau să nu fi putut afla în mod rezonabil, în momentul dobândirii, că bunul fusese exportat ilegal.

(2) Pentru a stabili dacă posesorul a știut sau ar fi trebuit să știe, în mod rezonabil, că bunul cultural a fost exportat ilegal, se va ține seama de împrejurările dobândirii, inclusiv de lipsa certificatului de export necesar conform legislației statului solicitant.

(3) În locul compensației și de comun acord cu statul solicitant, posesorul care trebuie să înapoieze bunul cultural pe teritoriul aceluia stat poate hotărî:

- a) să rămână proprietar al bunului; sau
- b) să transfere proprietatea, cu titlu oneros sau gratuit, unei persoane, la alegerea sa, rezidentă în statul solicitant și care să prezinte garanțiile necesare.

(4) Cheltuielile decurgând din înapoierea bunului cultural conform prezentului articol revin statului solicitant, fără a prejudicia dreptul acestuia de a i se rambursa cheltuielile de către orice altă persoană.

(5) Posesorul nu poate beneficia de un statut mai favorabil decât acela al persoanei de la care a dobândit bunul cultural prin moștenire sau în alt mod, cu titlu gratuit.

ARTICOLUL 7

(1) Prevederile acestui capitol nu se aplică atunci când:

- a) exportul bunului cultural nu mai este ilegal în momentul în care se cere înapoierea lui;

sau

- b) bunul a fost exportat în timpul vieții persoanei care l-a creat sau pe parcursul unei perioade de 50 de ani după decesul acelei persoane.

(2) Prin derogare de la prevederile lit. b) a paragrafului precedent, dispozițiile acestui capitol se aplică atunci când bunul cultural a fost creat de un membru sau de membri ai unei comunități autohtone sau tribale pentru folosința tradițională sau rituală a acelei comunități și bunul trebuie înapoiat acelei comunități.

CAPITOLUL IV Dispoziții generale

ARTICOLUL 8

- (1) O cerere întemeiată pe prevederile cap. II și III poate fi introdusă la tribunalele sau la alte autorități competente ale statului contractant în care se află bunul cultural, ca și la tribunalele sau la alte autorități care au competență, în conformitate cu reglementările în vigoare în statele contractante.
- (2) Părțile pot conveni să supună litigiul lor fie unui tribunal sau altei autorități competente, fie arbitrajului.
- (3) Măsurile provizorii sau de conservare, prevăzute de legislația statului contractant în care se află bunul, pot fi aplicate chiar dacă cererea pe fond de restituire sau de înapoiere a bunului a fost făcută la tribunalele sau la orice alte autorități competente ale altui stat contractant.

ARTICOLUL 9

- (1) Prezenta convenție nu împiedică un stat contractant să aplice orice reglementare mai favorabilă, în materie de restituire sau de înapoiere a unor bunuri culturale furate sau exportate ilegal, decât cele prevăzute de prezenta convenție.
- (2) Prezentul articol nu trebuie interpretat ca dând naștere vreunei obligații de a recunoaște sau de a investi cu putere executorie o hotărâre a unui tribunal sau a oricărei alte autorități competente a unui stat contractant care se îndepărtează de la prevederile prezentei convenții.

ARTICOLUL 10

- (1) Prevederile cap. II se aplică numai unui bun cultural care a fost furat după intrarea în vigoare a prezentei convenții față de statul în care a fost făcută cererea, sub rezerva ca:
 - a) bunul să fi fost furat de pe teritoriul unui stat contractant după intrarea în vigoare a prezentei convenții față de acel stat;
sau
 - b) bunul să se afle într-un stat contractant după intrarea în vigoare a prezentei convenții față de acel stat.
- (2) Prevederile cap. III nu se aplică decât unui bun cultural exportat ilegal după intrarea în vigoare a convenției față de statul solicitant, precum și față de statul în care s-a făcut cererea.
- (3) Prezenta convenție nu legitimează în nici un fel o tranzacție ilicită, de orice natură, care a avut loc înaintea intrării în vigoare a prezentei convenții sau în raport cu care aplicarea acesteia este exclusă de paragrafele (1) sau (2) ale prezentului articol și nici nu limitează dreptul vreunui stat sau al vreunei persoane de a intenta, în afara cadrului prezentei convenții, o acțiune de restituire sau de înapoiere a unui bun cultural furat sau exportat ilegal înaintea intrării în vigoare a prezentei convenții.

CAPITOLUL V Dispoziții finale

ARTICOLUL 11

- (1) Prezenta convenție este deschisă spre semnare la ședința de închidere a Conferinței diplomatice pentru adoptarea proiectului Convenției UNIDROIT privind restituirea internațională a bunurilor culturale furate sau exportate ilegal și va rămâne deschisă spre semnare, de către toate statele, la Roma, până la 30 iunie 1996.
- (2) Prezenta convenție este supusă ratificării, acceptării sau aprobării de către statele care au semnat-o.
- (3) Prezenta convenție este deschisă aderării tuturor statelor care nu sunt semnatare, începând de la data la care va fi deschisă spre semnare.
- (4) Ratificarea, acceptarea, aprobarea și aderarea sunt supuse depunerii, în acest scop, a unui instrument în formă legală la depozitar.

ARTICOLUL 12

- (1) Prezenta convenție intră în vigoare în prima zi a celei de-a șasea luni de la data depunerii celui de-al cincilea instrument de ratificare, de acceptare, de aprobare sau de aderare.

(2) Pentru orice stat care ratifică, acceptă, aprobă sau aderă la prezenta convenție, după depunerea celui de-al cincilea instrument de ratificare, acceptare, aprobare sau aderare, convenția intră în vigoare față de acest stat în prima zi a celei de-a șasea luni de la data depunerii instrumentului de ratificare, de acceptare, de aprobare sau de aderare.

ARTICOLUL 13

(1) Prezenta convenție nu face derogare de la instrumentele internaționale prin care un stat contractant este legat din punct de vedere juridic și care conțin prevederi referitoare la materiile reglementate de prezenta convenție, numai dacă statele legate prin astfel de instrumente nu fac o declarație contrară.

(2) Orice stat contractant poate încheia acorduri cu unul sau mai multe state contractante în vederea facilitării aplicării prezentei convenții în relațiile lor reciproce. Statele care vor încheia astfel de acorduri vor transmite o copie depozitarului.

(3) În relațiile lor reciproce, statele contractante membre ale unor organizații de integrare economică sau ale unor organisme regionale pot declara că aplică normele interne ale acestor organizații sau organisme și că nu aplică în relațiile cu aceste state prevederile prezentei convenții, al căror domeniu de aplicare coincide cu cel al normelor respective.

ARTICOLUL 14

(1) Orice stat contractant, care cuprinde două sau mai multe unități teritoriale, indiferent dacă acestea posedă sau nu sisteme de drept diferite, aplicabile în materiile reglementate de prezenta convenție, va putea declara, la semnarea sau la depunerea instrumentelor de ratificare, de acceptare, de aprobare sau de aderare, că prezenta convenție se va aplica în toate unitățile sale teritoriale sau numai într-una sau în mai multe dintre ele și va putea să înlocuiască în orice moment această declarație cu o nouă declarație.

(2) Aceste declarații vor fi notificate depozitarului și vor menționa expres unitățile teritoriale la care se aplică convenția.

(3) Dacă, în virtutea declarației făcute în baza prezentului articol, prezenta convenție se aplică uneia sau mai multor unități teritoriale ale unui stat contractant și nu tuturor, referirea la:

- a) teritoriul unui stat contractant, menționat la art. 1, înseamnă teritoriul unei unități teritoriale a acelu stat;
- b) tribunalul sau altă autoritate competentă a statului contractant sau a statului solicitat înseamnă tribunalul sau altă autoritate competentă a unei autorități teritoriale a acelu stat;
- c) statul contractant în care se află bunul cultural menționat la paragraful (1) al art. 8 înseamnă unitatea teritorială a acelu stat în care se află bunul;
- d) legea statului contractant în care se află bunul menționat la paragraful (3) al art. 8 înseamnă legea unității teritoriale a acelu stat în care se află bunul; și
- e) un stat contractant menționat la art. 9 înseamnă o unitate teritorială a acelu stat.

(4) Dacă un stat contractant nu face nici o declarație în baza paragrafului 1 al prezentului articol, prezenta convenție se aplică la tot teritoriul acelu stat.

ARTICOLUL 15

(1) Declarațiile făcute în baza prezentei convenții, la semnare, sunt supuse confirmării la ratificare, acceptare sau aprobare.

(2) Declarațiile și confirmarea declarațiilor vor fi făcute în scris și vor fi notificate oficial depozitarului.

(3) Declarațiile vor deveni efective o dată cu intrarea în vigoare a prezentei convenții față de statul declarant. Totodată, declarațiile a căror notificare oficială va fi primită de depozitar după această dată vor deveni efective în prima zi a celei de-a șasea luni de la data depunerii lor la depozitar.

(4) Orice stat, care face o declarație în baza prezentei convenții, o poate retrage în orice moment printr-o notificare oficială, adresată în scris depozitarului. Această retragere va deveni efectivă în prima zi a celei de-a șasea luni de la data depunerii notificării.

ARTICOLUL 16

(1) Orice stat contractant va trebui să declare, în momentul semnării, ratificării, acceptării, aprobării sau aderării, că cererile de înapoiere sau de restituire a bunurilor culturale, făcute de către un stat în baza art. 8, îi pot fi supuse, potrivit uneia sau mai multor proceduri, după cum urmează:

- a) direct la tribunale sau la alte autorități competente ale statului declarant;
- b) prin intermediul uneia sau mai multor autorități desemnate de acel stat să primească astfel de cereri și să le transmită tribunalelor sau altor autorități competente ale aceluși stat;
- c) pe căi diplomatice sau consulare.

(2) Orice stat contractant poate, de asemenea, desemna tribunalele sau alte autorități competente care să ordone restituirea sau înapoierea bunurilor culturale în baza prevederilor cap. II și III.

(3) Declarațiile făcute în baza paragrafelor (1) și (2) ale prezentului articol pot fi modificate în orice moment printr-o nouă declarație.

(4) Prevederile paragrafelor (1)-(3) ale prezentului articol nu afectează prevederile acordurilor bilaterale sau multilaterale de asistență juridică în materie civilă și comercială, care pot exista între statele contractante.

ARTICOLUL 17

Orice stat contractant remite depozitarului, într-un termen de 6 luni de la data depunerii instrumentului său de ratificare, acceptare, aprobare sau aderare, o informare scrisă într-una dintre limbile oficiale ale convenției, cu privire la legislația care reglementează exportul de bunuri culturale. Această informare va fi actualizată periodic, dacă este cazul.

ARTICOLUL 18

Nici o rezervă nu este admisă, în afara acelor care sunt expres autorizate prin prezenta convenție.

ARTICOLUL 19

(1) Prezenta convenție poate fi denunțată de oricare dintre statele părți în orice moment, după data la care ea intră în vigoare față de acel stat, prin depunerea la depozitar a unui instrument în acest scop.

(2) Denunțarea devine efectivă în prima zi a celei de-a șasea luni de la data depunerii instrumentului de denunțare la depozitar. Atunci când în instrumentul de denunțare se specifică un termen mai lung pentru intrarea în vigoare a denunțării, aceasta devine efectivă la expirarea termenului respectiv, după depunerea instrumentului de denunțare la depozitar.

(3) Derogând de la această denunțare, prezenta convenție se va aplica, în orice caz, oricărei cereri de restituire sau de înapoiere a unui bun cultural, făcută înainte de data la care această denunțare devine efectivă.

ARTICOLUL 20

Președintele Institutului Internațional pentru Unificarea Dreptului Privat (UNIDROIT) poate convoca, periodic sau la cererea a cinci state contractante, un comitet special în vederea examinării funcționării practice a prezentei convenții.

ARTICOLUL 21

(1) Prezenta convenție va fi depusă pe lângă Guvernul Republicii Italiene.

(2) Guvernul Republicii Italiene:

- a) informează toate statele care au semnat prezenta convenție sau care au aderat la ea și pe președintele Institutului Internațional pentru Unificarea Dreptului Privat (UNIDROIT) cu privire la:

- (i) orice nouă semnare sau orice depunere de instrumente de ratificare, de acceptare, de aprobare sau de aderare și data la care această semnare sau depunere a avut loc;
 - (ii) orice declarație făcută în baza prevederilor prezentei convenții;
 - (iii) retragerea oricărei declarații;
 - (iv) data intrării în vigoare a prezentei convenții;
 - (v) acordurile menționate la art. 13;
 - (vi) depunerea oricărui instrument de denunțare a prezentei convenții, precum și data la care această depunere a avut loc și data la care denunțarea devine efectivă;
- b) transmite copii autentificate de pe prezenta convenție tuturor statelor semnatare și tuturor statelor care aderă la ea și președintelui Institutului Internațional pentru Unificarea Dreptului Privat (UNIDROIT);
- c) îndeplinește orice altă funcție care revine în mod obișnuit depozitarilor.
- Drept pentru care, subsemnații împuterniciți, legal autorizați, au semnat prezenta convenție.
- Întocmită la Roma la 24 (douăzeci și patru) iunie 1995 (o mie nouă sute nouăzeci și cinci), într-un singur exemplar, în limbile engleză și franceză, ambele texte având aceeași valabilitate.

ANEXĂ

- a) Colecții și specimene rare de zoologie, de botanică, de mineralogie și de anatomie; obiecte ce prezintă un interes paleontologic;
- b) bunurile privind istoria, inclusiv istoria științei și a tehnicii, istoria militară și socială, precum și viața conducătorilor, gânditorilor, savanților și artiștilor naționali și evenimentele de importanță națională;
- c) produsul săpăturilor arheologice (regulamentare și clandestine) sau al descoperirilor arheologice;
- d) elementele provenind din dezmembrarea unor monumente artistice sau istorice și a siturilor arheologice;
- e) antichități cu o vechime de peste 100 de ani, cum ar fi: inscripții, monede și sigilii gravate;
- f) bunuri de interes etnologic;
- g) bunuri de interes artistic, cum ar fi:
 - (i) tablouri, picturi și desene făcute în întregime manual, pe orice suport și din orice material (cu excepția desenelor industriale și a articolelor făcute manual);
 - (ii) lucrări originale ale artei statuare și sculpturii, din orice material;
 - (iii) gravuri, stampe și litografii originale;
 - (iv) asamblări și montaje artistice originale, din orice material;
- h) manuscrise rare și incunabule, cărți, documente și publicații vechi de interes special (istoric, artistic, științific, literar etc.), separate sau în colecții;
- i) timbre poștale, timbre fiscale și similare, separate sau în colecții;
- j) arhive, inclusiv arhivele fonografice, fotografice și cinematografice;
- k) obiecte de mobilă mai vechi de 100 de ani și instrumente muzicale vechi.